

Megfigyelhették, hogy a nyelvi találekonyág miképp hozza létre a szóképet, a „rejtett hasonlatot”, a szólást, a közmondást, a „beszélő nevet”, az ikerszót; miképp teremti meg a hangutánzó és a hangulatfestő szót, szójátékkal milyen nevet ad a nyaralóknak (HARAPLAK) stb.

Mivel tudomásul kell vennünk, hogy a tanulók egymás közt „más nyelven” beszélnek, különösen a 7–8.-ban, minden lehetőséget megragadtunk, hogy többször is foglalkozzunk az ún. *ifjúsági nyelvvel*, mely a nyelvi találekonyágnak szüntelenül megújuló, páratlan terméke, de egyúttal a nyelvi elszürkülés eszköze is.

Az alábbi magnófelvétel bizonyítja, mennyire tudatos már ebben a korban is ez a „külön nyelv”: (5. oszt. 9,9: *Diáknyelven*. Mai diákok beszélgetése.)

– Heló, Saci!

– Szia, Tüci!

– Képzeld, máma egy oltári... oltári klassz napunk volt. Az első óra főci. Hú, marhára citézott a gatyánk! Még Csadó tanár néni az előző órán megígérte, hogy Jugóból felelünk. Cidriztünk ám nagyon. Ki is hívtak két tanulót, a Domit meg a Spillert. A Domi oltári klasszul felelt, a Spiller marhára légegett előttünk. Domi ötöst kapott, Spiller szecsát. – Töri. A Magdi néni pipa volt a... Cocára, mer' a Coca mégint beszélgetett tanulás helyétt. Pedig igazán tanulhatott volna, ... hiszen tavaly is alighogy átcúszott a küszöb alatt. – Maték. Törtekét oltáriul szeretem. – Képzeld, ... tornaórán ... a Var... a Csibészke nekidobta az Otil ujjának a labdát, és csak délután történt... délután derült ki, hogy az ... Otil... nak az ujsa eltörtöt. Mit szóls hozzá?

– Hát azt el is hiszem! Amilyen... kajla a Csibészke!

– Délután a napiban nem volt sémmi... a kaja oltári klassz volt... Hm. Szia, Saci!

– Hëló, Tüci!

(Markovics Tünde és Sándor Andrea. Csorna, 1977. Tanár: Karakai J.-né.)

Az ilyenfajta rögtönzés is lehetőséget ad a nyelvi ízlés formálására; a beszélgetést visszahallgatják, és alaposan megvitatják.

(Folytatjuk)

DR. BEZDÁN SÁNDORNÉ

Bordány

Az orosz nyelvű diáklevelezés mint nevelési forma az általános iskolában

Mind a pedagógiai gyakorlatból, mind a pedagógiai és ifjúsági mozgalmi irodalomból közismert a tanulóifjúság nemzetközi levelezésének nevelő ereje.

A levelezés egyike a leginkább hasznos formáknak, mert a folyamatos tevékenységen túl sikerélményhez juttatja a tanulókat, és az idegen nyelvtanulás gyakorlati hasznát is meggyőző formában igazolja. Levelezés során folyamatosan megvalósul a szabad (kommunikatív) beszédgyakorlat. Levelezésen keresztül értékeljük elsősorban, hogy a tanulók kifejezik-e a beszélő partnerek számára érthetően a gondolatot.

Tanári részről ezen a felismerésen alapul ennek, illetve a tanulók kölcsönös érdeklődéséből fakadó kezdeményezésnek a tudatos támogatása.

A Csongrád megyei Bordány község általános iskolai tanulóinak rendszeres orosz nyelvű levelezése már egy évtizedes hagyományra épül. Iskolánk felső tagozatosainak

száma 160 tanuló. Ebből 32 tanuló (20%) rendszeresen kap levelet és ír is. Elsősorban a 7. és 8. osztályosok váltanak leveleket a Szovjetunió különböző városainak pionírjaival. Tanulóink közül többen leveleznek Szeged testvérvárosának, Odesszának pionírjaival és a BAM-osokkal, Bajkál-Amúr vasútvonal fiataljaival. Úttörőim nagyon érdekes és hasznos dolognak tartják a diáklevelezést. Messzi országokban, távoli városokban, falvakban és településeken vannak jóbarátaik, akik beszámolnak munkájukról, örömeikről, élményeikről, megismertetik velük hazájukat, szülővárosukat, s egyben jelzik érdeklődési igényüket is. Ilyen kapcsolatokat építettek ki tanulóink még NDK, Románia, Csehszlovákia és Jugoszlávia fiataljaival. Levelezőink tájékoztatják egymást az iskolai élet változatos eseményeiről, tanulmányaikról, kirándulásokról, az ifjúsági mozgalomról, sportról, filmről és játékról. A barátság elmélyülése során helyet kapnak a beszámolóban elsősorban szülőföldjük szeretete, majd a családi élet örömei, gondjai és a személyes vágyak, pályaválasztási tervek is. Igen sokan 2-3, sőt több ország tanulóival is leveleznek. A levelezés egyik ösztönzője éppen a cserepartner keresése. Felmérés során, hogy miért is leveleznek tanulóink, a következő válaszokat kaptam:

- nagyon nagy öröm, jó érzés levelet kapni;
- szórakozásból levelezem, érdeklődési igényem fejezem ki a levélben;
- szabad időben szeretek fordítani, levelet írni;
- a levélben eljutok oda, ahová képzeletem visz el;
- a pajtások sorain keresztül megismerhetem lakóhelyüket, szokásaikat, az idegen pajtások életét, összehasonlítom a mi életünkkel;
- érdekel más népek élete, népművészete, lakáskultúrája;
- levelezés során olyan kapcsolatot szeretnék kialakítani, amely később az utazás lehetőségét is biztosítani tudja;
- a szókinccs gyakorlása, megszilárdítása érdekében levelezem;
- művelődési lehetőség bővítése miatt fontos a levelezés;
- az idegen nép kultúrájának megismerését látom biztosítva a levelezés folyamán;
- a levelezés a nyelvtudás fejlesztésére és használatára jó lehetőséget biztosít;
- a jobb eredmény elérése érdekében levelezem;
- a rendszeres levelezés eredményének tekinti egy tanuló, hogy járási szaktárgyi versenyen 2. helyezést ért el;
- az orosz nyelv igényesebb tanulása iránti kedv fokozását látom a levelezésben.

Tehát az említett válaszok nemcsak a barátság létrejöttét, kialakítását jelzik, hanem fényesen bizonyítják, hogy a levelezés nagyon tudatos és hasznos tevékenységi forma a tanulók körében is. Hihetetlen nagy öröm, kellemes esemény, amikor a postás nem a megszokott külsejű levelet hozza. Tanulóim küldenek és kapnak is csomagokat. A csomagokban a messze távol kedves hírnökei (szép képeslapok, mesekönyvek, térképek, postabélyegek, pénzérmék, jelvények, színészportrék, zsebkendők, hímzett anyagok, babák, lemezek és fényképek) mélyítik el és örökítik meg a barátságot.

Tanulóink faliújságot, képesalbumot, majd kiállítást rendeztek a kapott tárgyi emlékekből. A kiállítás anyagából hangulatos vetélkedőt szerveztünk a levelezők számára. A nyertesek orosz mesekönyvet kaptak jutalmul. Levelezés során gyűjtőmunka alapján készült el iskolánkban „a nemzetközi babakiállítás”, amely bemutatja a szomszéd népek nemzeti viseletét. A látványosság mellett nemcsak a levélváltás és fordítás izgalmi maradnak emlékezetesek, hanem a képeslapok és levélrészletek felhasználásával élőbbé, személyes élménnyé váló orosz- és történelemórák is. Pl. A Szovjetunió megalakulása c. lecke tanításánál mindig be tudom mutatni a köztársaságok címerét és zászlóit, ami szintén levelezési gyűjtőmunka eredménye. A kifejezés-gyűjtemény használata közben nagy számú szókapcsolatot, az élő nyelvből vett kifejezést ismertek

meg a tanulók, aminek eredményeképpen nyelvi ismereteik is jelentősen bővültek; ezt az orosz nyelvi órán a társalgás folyamán alkalmazták is. A nyelvi érdeklődés fokozódása és az ismeretek gyarapodása egyben előkészítő fázisa egy orosz nyelvi szakkör szervezésének.

Az internacionalista nevelés kimeríthetetlen bázisa a nemzetközi levelezés. Minden külföldi levél, minden szó elősegíti a más népek történetének, ünnepeinek és hétköznapijainak, különösen pedig a tanulóifjúság életének alaposabb megismerését. Az internacionalista szemlélet mélyítésére és a nacionalista nézetek maradványainak felszámolása érdekében az utóbbi évben tovább léptünk e téren. A szomszéd népek barátságát erősítendő kapcsolat érdekében először romániai pajtásokat vontak levelező körükbe tanulóink. A romániai úttörők levelei szintén az említett témaköröket érintik. Feltétlenül meg kell emlékezni egyik figyelmességükről: újságcikkeket és képeket küldtek Petőfi Sándor születésének 150. évfordulójára rendezett országos és helyi megemlékezésekről. Talán még ennél is kedvesebb üzenetük, hogy a jubileumtól függetlenül is állandóan kedvesek a Petőfi-versek, nemcsak a magyar, hanem a román gyermekek körében is.

Levelezés során sikerült tanulóim nagy részével még jobban megkedveltetni az orosz nyelvet, biztosítani tudtam az orosz nyelv továbbhaladását és a gyengébb tanulók korrepetálását, alkalmazni tudtam az úttörőmozgalom nevelési lehetőségeinek kihasználását, sikerült felkelteni érdeklődésüket más népek élete, szokásai, kultúrája, művészete iránt. Levelezés során a kötetlenebb tanár-diák viszony, az idegen nyelvi ismeretek gyakorlati alkalmazásának közvetlen lehetősége mind motiválóan hatottak a tanulókra.

A jelzett tapasztalatok megerősítenek régi meggyőződésemben: tanári hivatásunk egyik legfontosabb és legszebb feladata tágabb hazánkban, Kelet-Európában a sok-sok nép és nemzetiség kölcsönös megbecsülésére, tiszteletére nevelni gyermekeinket.

SOMFAI LÁSZLÓNÉ

Szeged

Tevékenység és gondolkodás koordinálása a rajzórán

„A gondolkodás, lényegénél fogva megismerés, amely az ember előtt felmerülő problémák vagy feladatok megoldásához vezet.” (Rubinstein)

Az új tanterv bevezetésekor már nyilvánvaló a nem szakosok körében is, hogy a rajztanár részéről nem elegendő motivációnak a tanulók elé helyezni egy tárgyat, amelyet ki-ki saját nézőpontjából megrajzol. Nem lehet egyedüli cél az órán a valóság leképezése, a jelenség reprodukálása, ez önmagában nem fejleszti az ábrázolási képességet. Szükség van a forma olyan elemzésére, melynek során összefüggések feltárnak (pl. több tárgy közti kapcsolat), vagy a szerkezetet (pl. összeépítések) vagy méretbeli összefüggéseket hangsúlyozunk (pl. metszetek, vetületek esetén). Nagy mértékben fejlődik a gondolkodás, ha ugyanazt a tárgyat más ábrázolási rendszerbe kell áttenni. (1. ábra.) Ebben az esetben nyilvánvaló, hogy a rajzolni tudás nem azonos a